

PORTRÉK A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TAGJAIRÓL III.

Szerkesztette
HAMZA GÁBOR

AKADÉMIAI KIADÓ

A kiadvány a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával készült.

Társszerkesztő
Deák Péter

Írta

Ádány Tamás, Badó Attila, Békés Ádám, Benke József, Czeti István,
Földi András, Hamza Gábor, Király Miklós, Koi Gyula, Kukorelli István,
Landi Balázs, Pókecz Kovács Attila, Sándor István, Schweitzer Gábor, Szabó Béla,
Szabados Tamás, Szoboszlai-Kiss Katalin, Tóth J. Zoltán, Váczi Péter

ISBN 978 963 664 066 8

Kiadja az Akadémiai Kiadó
1117 Budapest, Budafoki út 187–189. A. ép. III. em.
www.akademiai.hu

Első magyar nyelvű kiadás: 2024

© Hamza Gábor, 2024
© Akadémiai Kiadó, 2024

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó Zrt. igazgatója
Felelős szerkesztő: Kovács Natália
Olvasószerkesztő: Rácz Attila
Nyomdai előkészítés: Mocsonoky Gábor
Fedélterv: Markó Natália
Termékmenedzser: Egri Róbert
Nyomdai munkálatok: Sowa Sp. z o.o.
Megjelent 24,67 (A/5) ív terjedelemben

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás,
a rádió- és televízióadás, valamint a fordítás jogát,
az egyes fejezeteket illetően is.

Printed in Poland

Kollányi Ferenc (1863–1933), a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja

Kollányi Ferenc egyháztörténész, jogtörténész, levéltáros, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja Szentpéter községben (Komárom vármegye) – ma Komáromszentpéter (Szlovákia) – született 1863. április 29-én. 1933. május 1-jén hunyt el Budapesten.

Kollányi Ferenc édesapja Kollányi Károly jegyző, édesanyja Irrip Cecília volt. Megemlítjük, hogy testvére volt Kollányi Ödön (1874–1957) jeles pedagógus, kalocsai polgári iskolai igazgató és szerkesztő.

Kollányi Ferencet 1903. május 8-án tartott közgyűlésén választotta a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjának. Az MTA 1924. május 8-án tartott közgyűlésén került sor a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává történő választására.

Kollányi Ferenc az MTA levelező tagjává történt választását követően *A magán kegyúri jog hazánkban a középkorban* címmel 1905. március 6-án tartotta meg székfoglaló előadását. Az előadás kivonatos formában még ugyanabban az esztendőben, 1905-ben nyomtatásban is megjelent a Magyar Tudományos Akadémia Értesítőjében. Az MTA rendes tagjává történő megválasztását követően *A Széchényi Országos Könyvtár történetéből* címmel 1925. február 16-án tartotta meg székfoglaló előadását.

Megemlítjük, hogy Kollányi Ferencet az 1915-ben megalakult és működését már a következő év januárjában megkezdő Szent István Akadémia is rendes tagjának választotta 1916-ban. Kollányi Ferenc a Szent István Akadémia II. Történet-, állam- és jogtudományi osztályának elnöke volt hét éven át, 1926-tól egészen 1933 májusában bekövetkezett haláláig.

Említést érdemel még, hogy 1924 és 1933 között – ugyancsak haláláig – tagja volt az 1895-ben alapított, 1923-ban pedig újjáalapított római Magyar Történeti Intézet tudományos bizottságának is.

Kollányi Ferenc középiskoláit Komáromban és Esztergomban végezte. Teológiai tanulmányokat Nagyszombaton folytatott. 1885-ben szentelték pappá. Először Rimócon, 1885-ben lett segédlelkész. 1887 után Ipolyságon, 1888-tól Esztergom-Vízvárosban, 1890-től pedig Esztergom-Belvárosban volt ugyancsak segédlelkész. 1902-ben jáki javadalmas apát, öt évvel később, 1907-ben pedig pápai prelátus lett.

Ezzel párhuzamosan, 1893 és 1906 között a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárában dolgozott előbb mint (múzeum)őr, évekkel később, 1902-től pedig mint igazgatóőr.

1906-ban a hiteleshelyek (loca credibilia) levéltárainak, archívumainak országos főfelügyelőjévé nevezték ki. Ezt az igen széles körű, alapos szakmai ismereteket és idegen nyelvekben való jártasságot feltételező állást öt éven keresztül töltötte be.

1911-ben nagyvárad kanonok lett. Még ugyanabban az évben a Magyar Nemzeti Múzeum tiszteletbeli osztályigazgatójává is kinevezték.

Említést érdemel, hogy Kollányi Ferenc csaknem egy évtizeden át, 1902 és 1911 között a Magyar Könyvszemle szerkesztői teendőit is ellátta.

Kollányi Ferenc 1911 után abbahagyta a tudományos kutatómunkát. Élete hátralévő részében nem publikált, bár érdeklődését az egyházjoggal és különösen annak történetével kapcsolatos kutatások eredményeit figyelemmel kísérte. Tevékenysége középpontjában a nagyvárad káptalan gazdasági természetű ügyeinek figyelemmel kísérése állt. Temetésére Kalocsán került sor.

Tudományos érdeklődése elsősorban a magyarországi római katolikus egyház és egyházjog középkori múltjára irányult. Behatóan foglalkozott az esztergomi érsekség történetével, az esztergomi kanonokok archontológiájával, valamint a ferences rend történetével.

Kollányi Ferenc tudományos munkásságában kiemelkedő jelentőségűek egyházjoggal kapcsolatos történeti tanulmányai. Ezek között említjük meg a kegyuraság, az egyházi pénzverési jog, az egyházi adó történeti alakulására vonatkozó vizsgáló tanulmányait. Dolgozatai megírását alapos forrásfeltáró munka előzte meg. Forráskutatást folytatott bel- és külföldön egyaránt. Megemlítjük, hogy 1893-ban és 1897-ben a római Magyar Történeti Intézet felkérésére, annak alapítását követően, Rómában, Parmában, Firenzében és Milánóban végzett igen eredményes levéltári és könyvtári kutatásokat.

Nevéhez fűződik egyes fővárosi közgyűjtemények és tudományos intézmények, köztük az Országos Széchényi Könyvtár XIX. századi történetének kutatása is. Ma is komoly figyelmet érdemelnek azok a kutatásai,

melyek az Országos Széchényi Könyvtár szerepét vizsgálják a Magyar Tudós Társaság, a Magyar Tudományos Akadémia jogelődje megalapításának előkészítésében.

1902 és 1911 között, csaknem tíz éven át a *Magyar Könyvszemle* szerkesztője volt.

Kollányi Ferenc egyházjoggal, az egyházjog (ius ecclesiasticum) középkori történetével és jogtörténettel foglalkozó munkái, monográfiái hazai és nemzetközi viszonylatban egyaránt egy évszázad távlatából nézve is figyelmet érdemelnek.

Hamza Gábor

Kollányi Ferenc főbb munkái

Oláh Miklós. Katholikus Szemle 1888; *Az esztergomi érsekség pizetum-joga*. Budapest, 1889; *A magyar katolikus alsó papság végrendelkezési joga ennek története, jelenlegi állapota és a hagyatékok körül követendő eljárás*. Esztergom, 1890; *Római levelek*. Esztergom, 1893; *A magyar katolikus főpapság végrendelkezési jogának története*. Budapest, 1896.; *Az olasz állami könyvtárak*. Budapest, 1898; *Magyar Ferenc-rendiek a XVI. század első felében*. Budapest, 1898; *Esztergomi kanonokok 1100–1900*. Esztergom, 1900; *Visitatio capituli E. M. Strigoniensis A. 1397*. Esztergom, 1901; *A veszprémi püspökök királynékoronázási jogának története*. Budapest, 1901; *Regesták a római és a párizsi levéltárakból*. Budapest, 1905; *A Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi Országos Könyvtára 1802–1902*. I.: A könyvtár megalapításától gróf Széchényi Ferencz haláláig. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1905; *A magán kegyúri jog hazánkban a középkorban*. Budapest, 1906; *A párbér jogi természetéhez*. Budapest, 1908; *Az Akadémia és a Nemzeti Múzeum*. Budapest, 1910; *Emlékbeszéd Knauz Nándor fölött*. Budapest, 1911; *Egyháztörténeti emlékek a magyarországi hitújítás korából*. IV–V. (Szerk. Karácsonyi János, Kollányi Ferenc és Lukcsics József) Budapest, 1909–1912. és *Bibliotheca Corviniana*. Budapest, 1927. (több szerzővel)

Felhasznált irodalom

Zelliger Alajos: *Egyházi írók csarnoka*. Esztergom főegyházmegyei papság irodalmi munkássága. Nagyszombat, 1893 és Szinnyi József: *Magyar írók élete és munkái I–XIV*. Budapest, 1891–1914.; Döry Ferenc: *Kollányi Ferenc*. Századok, 1933; *Magyar katolikus lexikon I–XV*. Budapest, 1993–2010. és *Új magyar életrajzi lexikon III. (H–K)*. (Főszerk. Markó László) Budapest, 2002, 1022–1023.